

Terveysperusteiset ilmanvaihdon ohjeavot
**Vaikutukset sisäilman
terveysriskeihin**

Otto Hänninen, FT, Dos.

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Puheenaiheena sisäilma...

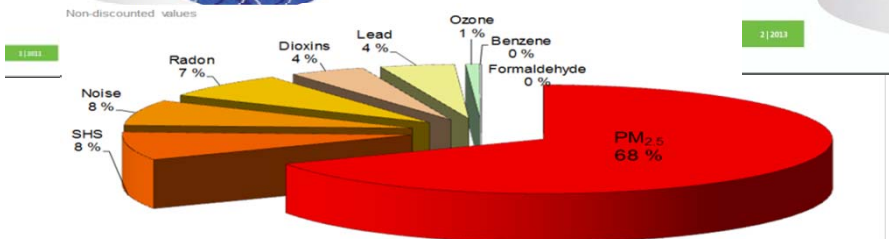
- Mikä **kaikki** sisäilmassa vaarantaa terveyttämme?
- Kuinka paljon?
  - kvantitatiivinen riskinarviointi
- Mitä voimme tehdä asialle **ILMANVAIHDOLLA?**

Tautitaakka ja sen alentaminen

Ilmanvaihdon, suodatuksen ja lähdekontrollin vertailu sisäilmäalustusten aiheuttaman tautikuorman alentamisessa

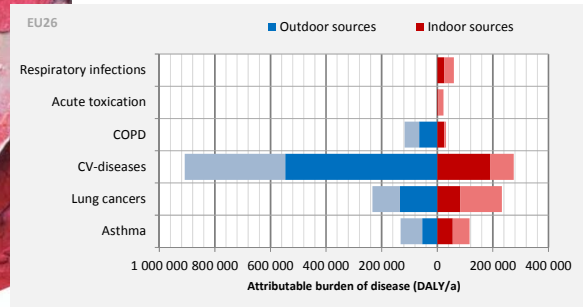
THL Report 2/2013, 95 ss.
Tautikuorma-arviot EU-26 maille

EBoDE

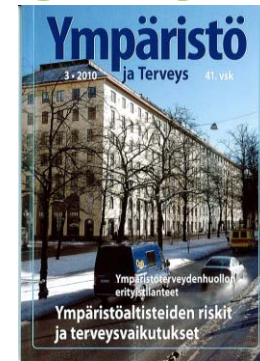
Portal: <http://en.opasnet.org/w/Ebode>
Pdf directly: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/b75f6999-e7c4-4550-a939-3bccb19e41c1>

Healthvent

Hänninen & Asikainen, 2013
Pdf directly: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-822-3>

SETURI - Tekaisu

Pekkanen, 2010
Hänninen et al, 2010ab

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus
Työterveyslaitos

DALY update
Asikainen ym., 2013

Preventable fraction?

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Tarkasteluun sisällytetyt altisteet

- **Sisälähteistä peräisin olevat**

- Kosteus- ja homevauriot
- Radon
- Passiivitupakointi (SHS)
- Häkä (CO)
- Pienhiukkaset (PM_{2.5})
- Hiilivedyt (VOC)

- **Ulkoilmasta peräisin olevat**

- Pienhiukkaset (PM_{2.5})
- Bioallergeenit

Ei siis mukana:

- otsoni
- NO_x, SO₂, jne.
- eläinallergeenit

Vain kokonaishiilivedyt, ei erityisiä yhdisteitä kuten

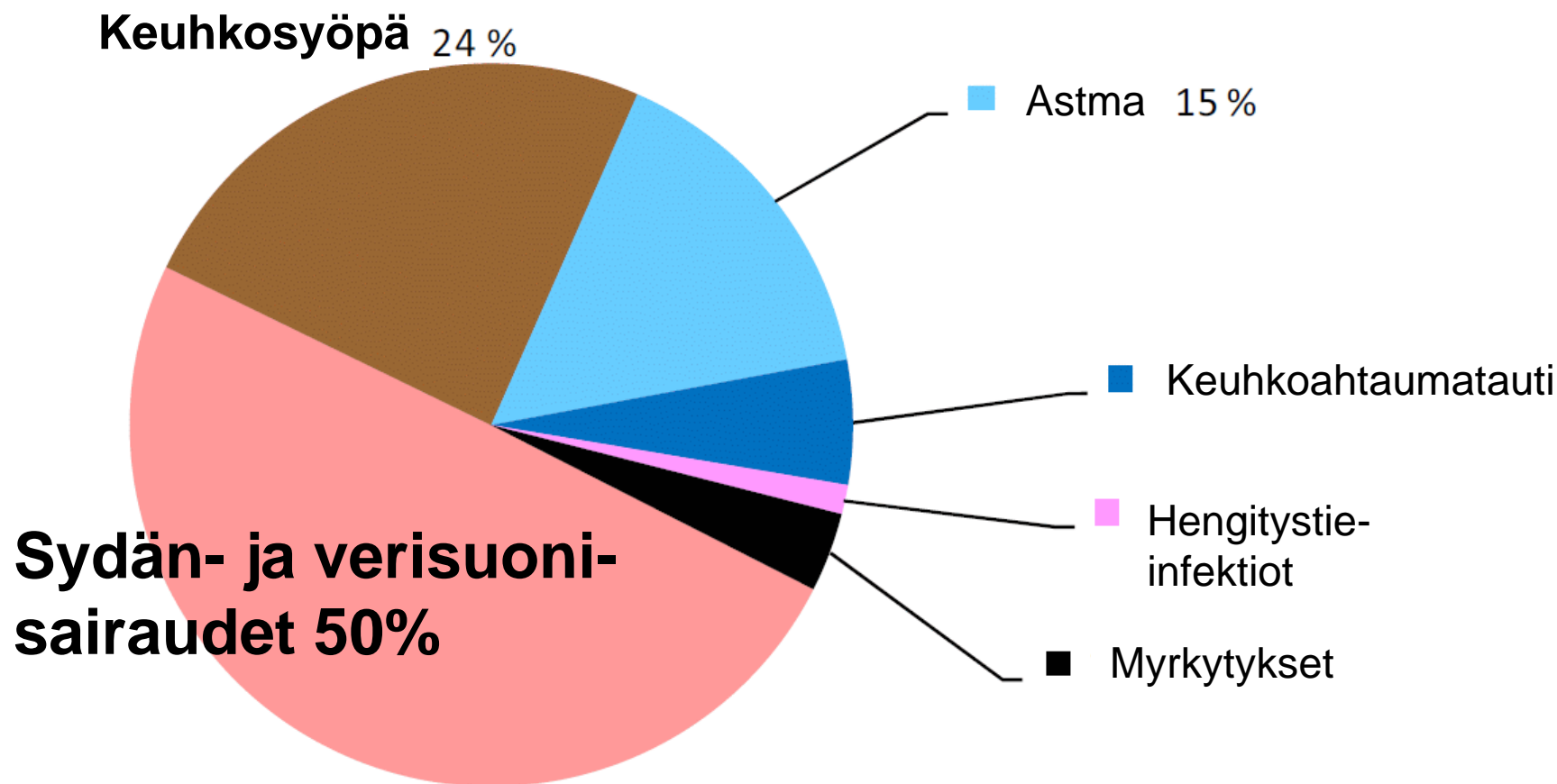
- bentseeni
- formaldehydi
- jne.

Sisäilman aiheuttama tautitaakka

13 000 menetettyä tervettä elinvuotta (DALY)vuodessa

Sairauksien osuudet

Suomi

Tautitaakkavertailu maittain

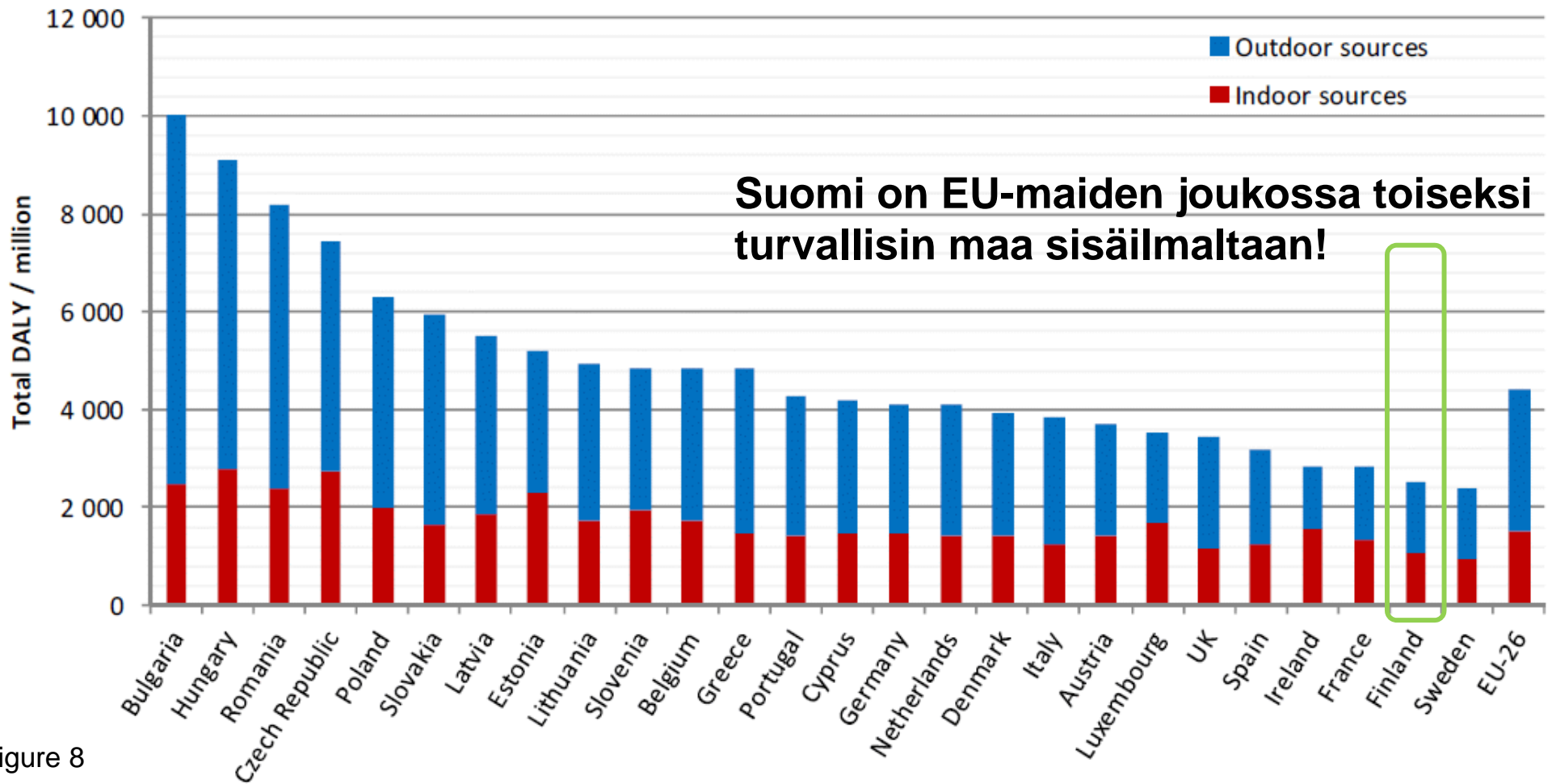

Figure 8

Lähde: Hänninen & Asikainen 2013

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

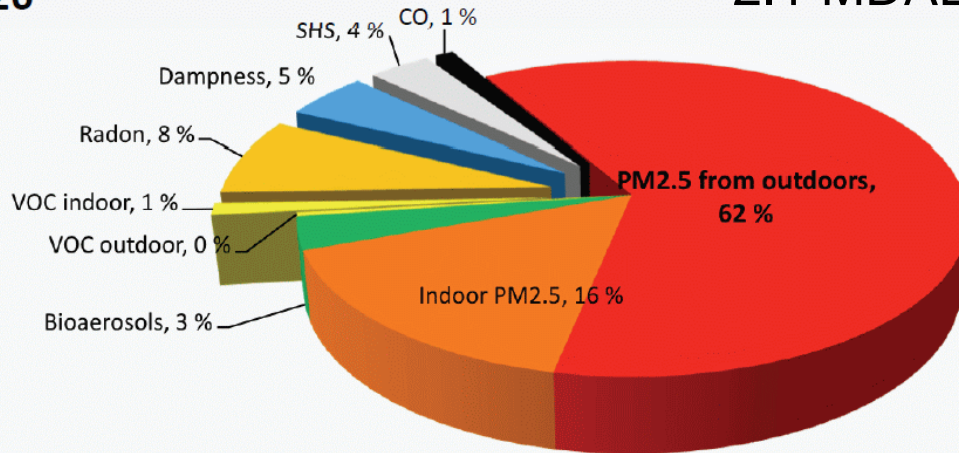

Altisteiden osuudet tautitaakasta

EU26

2.1 MDALY/a

Discounted and age-weighted values

Ulkoilmasta:

- PM_{2.5} outdoor
- Bioaerosols
- VOC outdoor

Maaperästä:

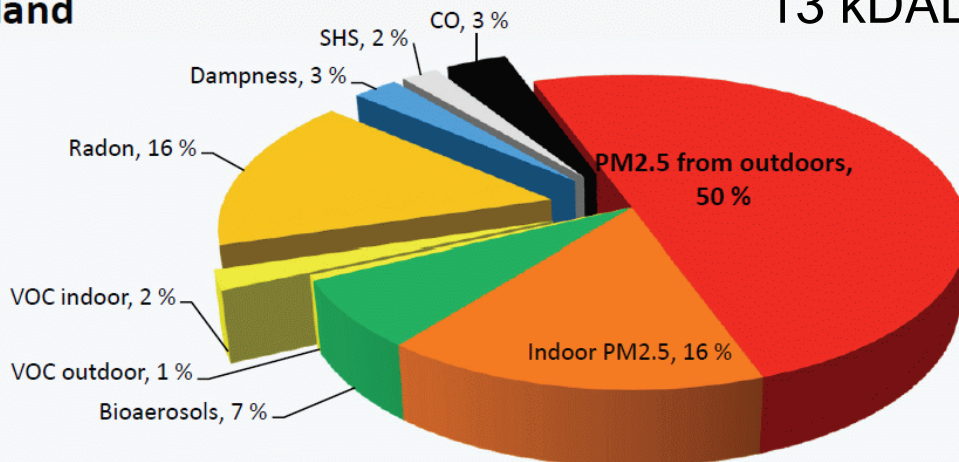
- Radon

Sisälähteistä:

- PM_{2.5} indoor
- Kosteusvauriot
- Passiivitupakointi
- Häkämyrkytykset

Finland

13 kDALY/a

Discounted and age-weighted values

Suomessa Eurooppaan verrattuna:

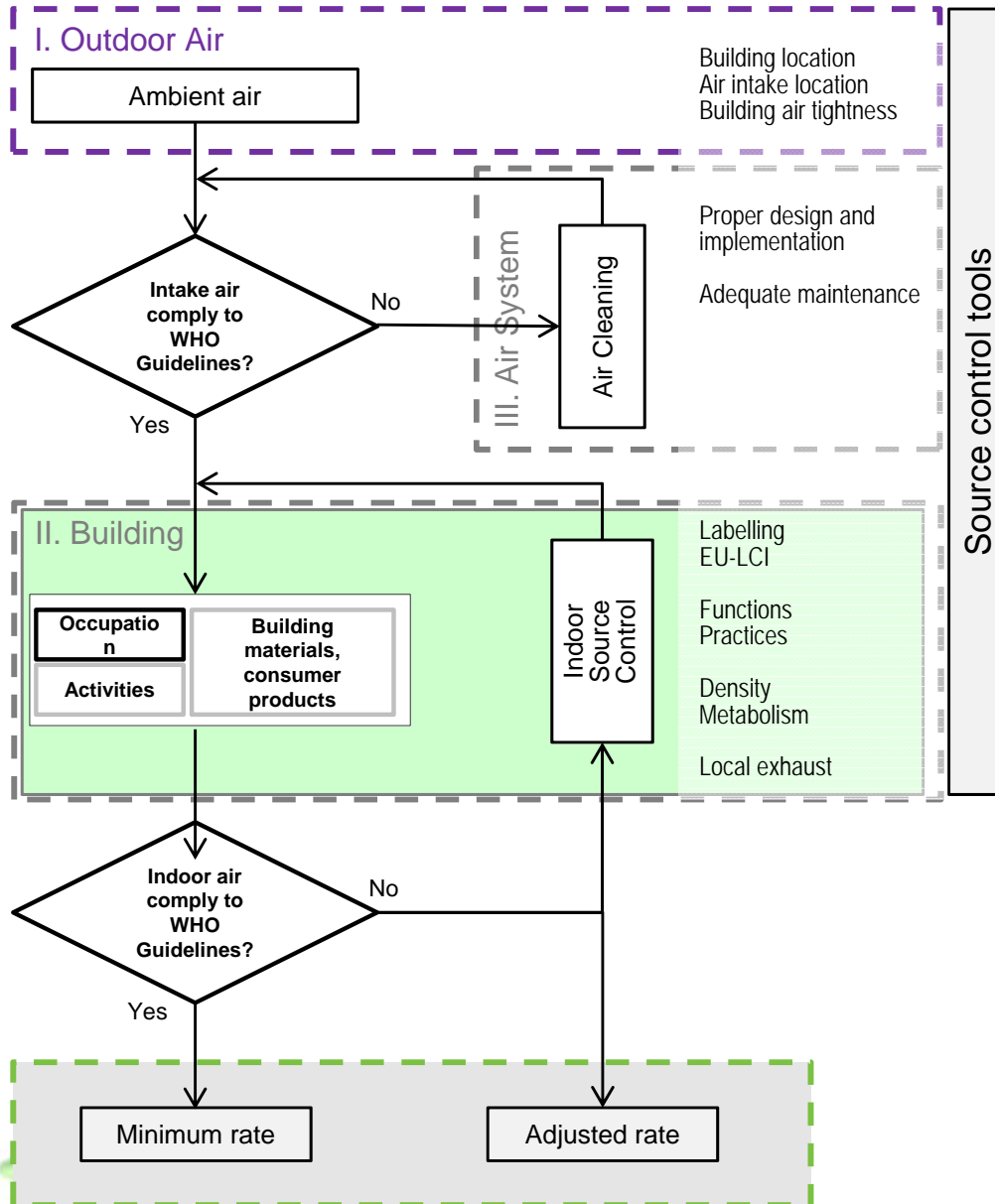
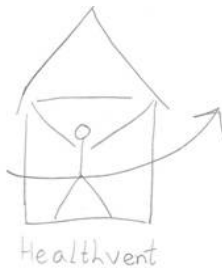
- PM_{2.5} ulkoilmassa alhaisempi
- Radon korkeampi
- passiivitupakointi vähäisempää

Lähde: Hänninen & Asikainen 2013

Figure 9

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Ilmanvaihdon terveysterusteiset ohjeet

- WHO Ilmanlaadun ohjeet (2000, 2006, 2009, 2010)
- Ulkoilman laatu ja suodatus
- Sisäilman lähteet – lähdekontrolli!
- Alaraja ilmanvaihdolle

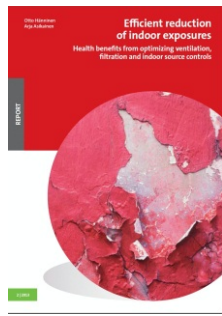

Torjuntatoimenpiteet 1

1. Ilmanvaihdon terveysterveysteinen optimointi

- ulkoilman laatu ja sisälähteet ennallaan
- säädetään ilmanvaihtoa siten, että saavutetaan terveyshaittojen minimi

Mass-balance approach: Indoor exposure modelling

$$(1) \quad \bar{C}_i = \frac{Pa}{a+k} \bar{C}_a + \frac{G}{V(a+k)} - \frac{\Delta C_i}{\Delta t(a+k)}$$

$$(2) \quad C_{ai} = \frac{Pa}{a+k} C_a = F_{INF} \times C_a$$

$$(3) \quad C_{ig} = \frac{G}{V} \times \frac{1}{(a+k)}$$

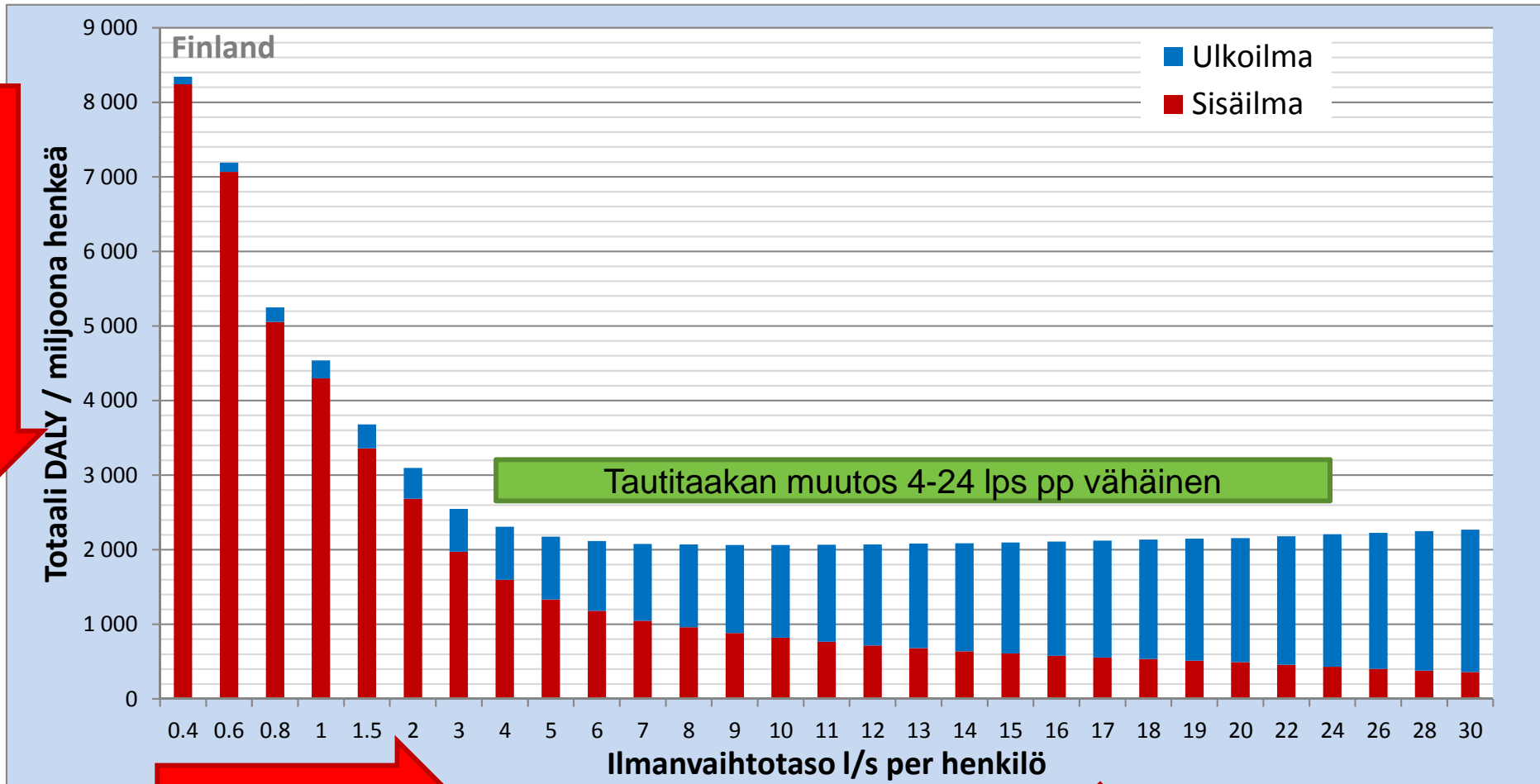
Table 1. Mass-balance parameters of the outdoor pollutants considered.

Pollutant	Mass balance parameters				
	Dp(eff) µm	Penetration (P) [fraction]	Density g cm ⁻³	Decay (k) h ⁻¹	Finf [fraction]
PM _{2.5}	<2	90 %	1.5	0.14	0.55
Pollen	10	80 %	1.0	5.41	0.07
VOC	n/a	100 %	n/a	0.10	0.69

Dp(eff) = effective particle diameter; Finf = resulting infiltration factor at a=0.22 h⁻¹; in the model the actual Finf values are calculated according to the used ventilation rates.

Torjunta 1: Ilmanvaihto

”Mitä voimme tehdä asialle
ILMANVAIHDOLLA?”

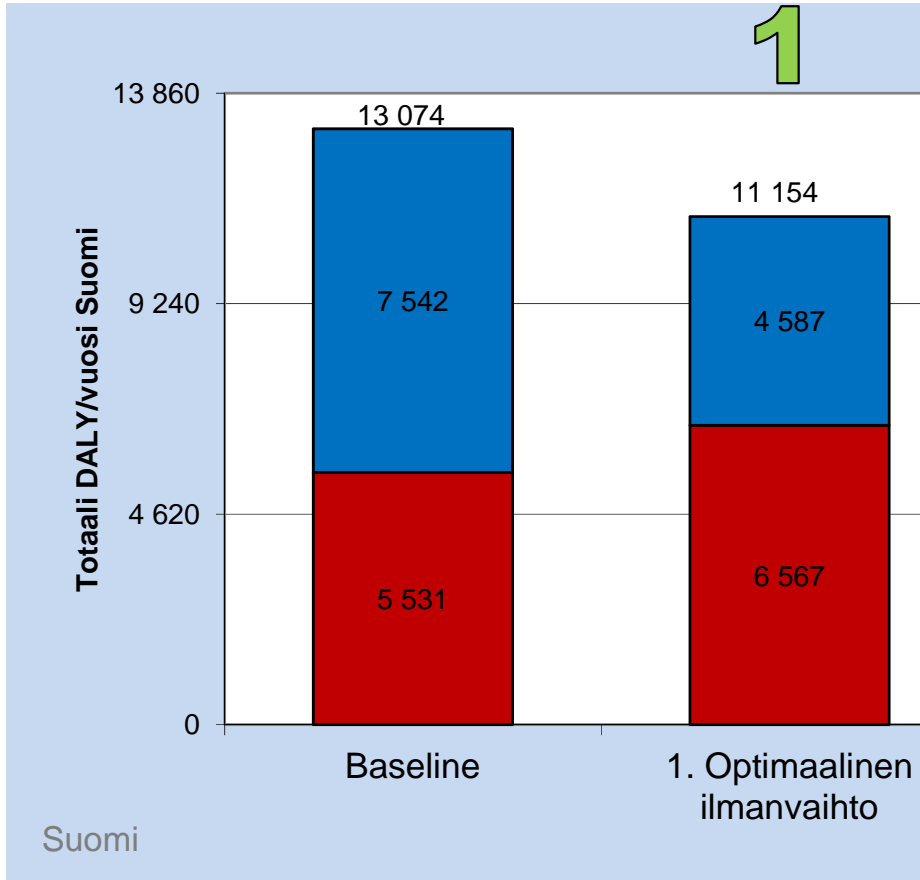

Optimi ↑
~8 lps pp

↑
Lähtötilanne

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Torjunta 1: Ilmanvaihto

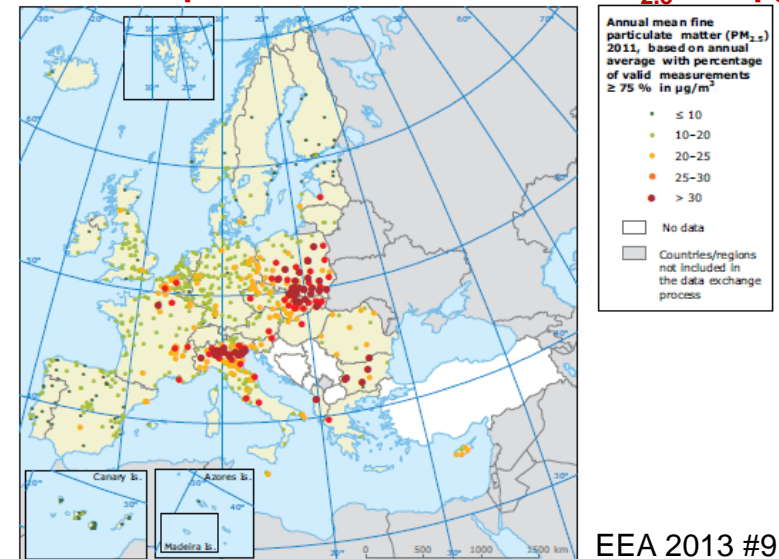

Torjuntatoimenpiteet 2

1. Ilmanvaihdon terveysperusteinen optimointi
  - ulkoilman laatu ja sisälähteet ennallaan
  - säädetään ilmanvaihtoa siten, että saavutetaan terveyshaittojen minimi

2. Ulkoilman tehokas suodatus

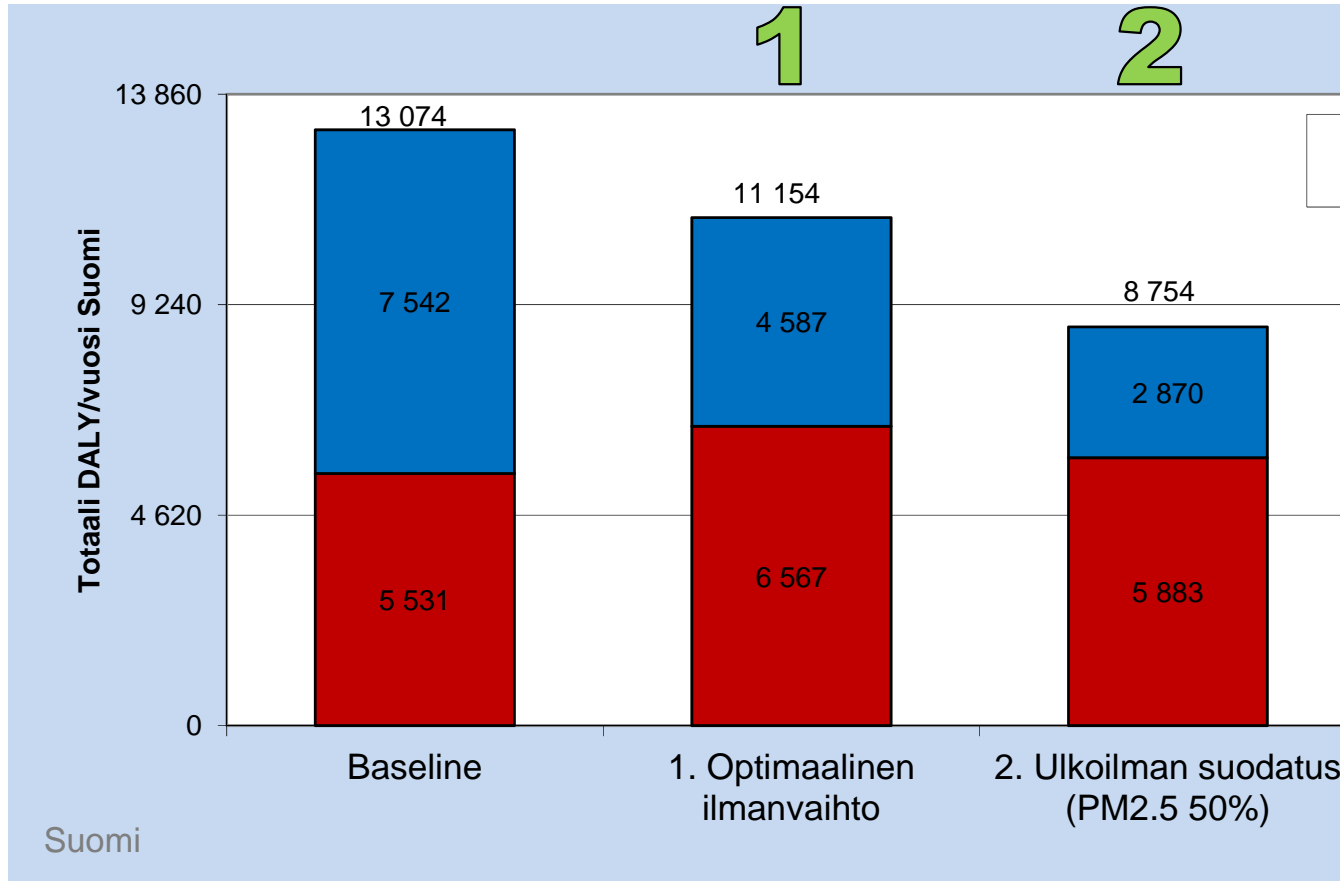
91-96% of Europeans live in areas with $PM_{2.5} > 10 \mu g m^{-3}$

EEA 2013 #9

Tuloilman suodatus ($P_{\text{eff}}=50\%$)

Torjuntatoimenpiteet 3

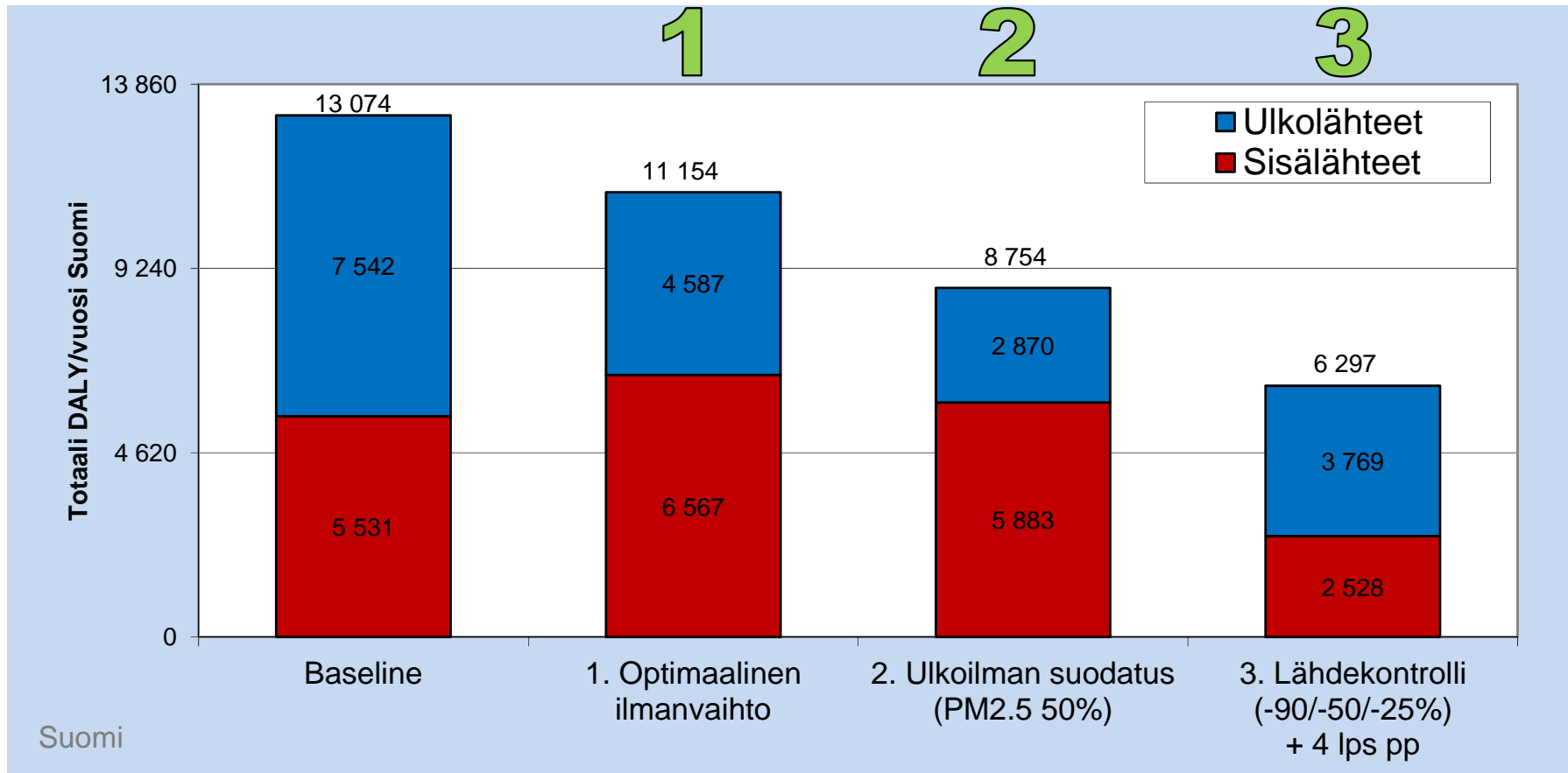
1. Ilmanvaihdon terveysperusteinen optimointi
  - ulkoilman laatu ja sisälähteet ennallaan
  - säädetään ilmanvaihtoa siten, että saavutetaan terveyshaittojen minimi
2. Ulkoilman tehokas suodatus
3. **Sisälähteiden poisto/rajoittaminen**

Torjunta 3

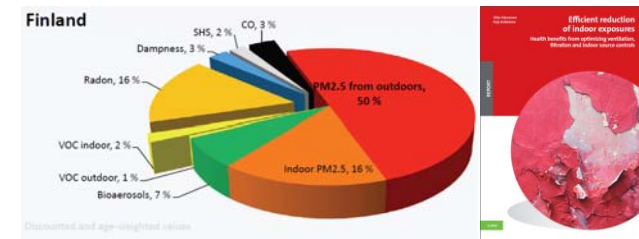
Lähdekontrolli

- **Tehokkaasti rajoitettavissa olevat**
  - Radon (-90%) – radonturvallinen rakentaminen/korjaus
  - Häkä (CO) (-90%) – hälyttimet
  - Passiivitupakointi (SHS) (-90%) – sisätupakointikielto
- **Osittain rajoitettavissa olevat**
  - VOC (-50%) – materiaalivalinnat, merkinnät jne.
  - Kosteusvauriot (-50%) – kosteusmittarit; korjaukset ym.
    - Sisälähteiden hiukkaset (PM_{2.5}) (-25%)– liesituulettimet ym.

Torjunta 3: Sisälähteiden rajoittaminen

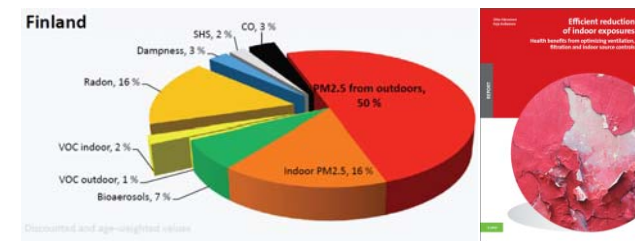
Yhteenveto 1

- **Sisäilma on kansanterveyden kannalta huomattava tekijä**
  - n. 13 000 kokonaista tervettä elinvuotta vastaava haitta Suomessa
  - haitan kärsijöitä on 10-100 kertainen määrä
- **Ulkoilma on tärkeä lähde myös sisäilman saasteille**
  - n. 57% sisäilman tautitaakasta aiheutuu ulkoilmasta (2010)

Yhteenveto 2

- **Pienhiukkaset ovat tärkein yksittäinen altiste**
  - biologiset ja tupakan hiukkaset mukaanlaskien ne aiheuttavat yhteensä 75% arvioidusta tautitaakasta
  - lähteitä ulkoilmassa:
    - puun poltto, liikenne (pakokaasut, nastarenkaat), kaukokulkeuma
  - monien tautien riskitekijä (sydän ja verenkierto, keukosyöpä, astma, infektiot)

Ilman suodatus

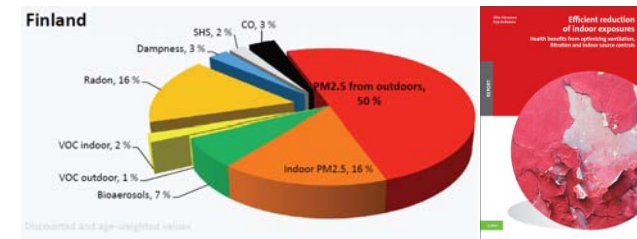
Päästölähteiden alentaminen

- **Radon toiseksi tärkein altiste (16%) (keuhkosyöpä)**
  - suuri alueellinen vaihtelu maaperän geologiasta riippuen
  - riski toteutuu pääasiassa radon-alueiden tupakoitsijoilla

Tupakoimattomuus

Radon-turvallinen rakentaminen

Yhteenveto 3

- **Kosteusvauriot yleisiä ja aiheuttavat n. 10% sisälähteiden tautitaakasta väestötasolla**
  - ongelmakohteissa suuri merkitys

Hometalkoot ym.

- **Hiilivedyt kokonaisuutena vähämerkityksellinen**

Materiaaliluokitus

- **Tupakointi sisällä vähentynyt hyvin**

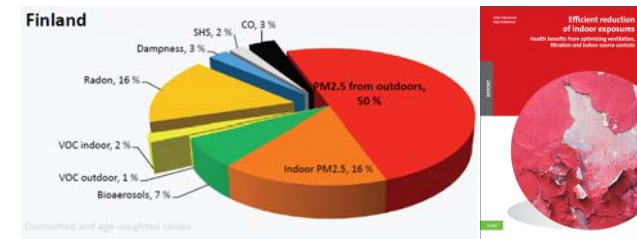
Tupakkalain uudistuksen tavoite: Savuton Suomi 2040

- **Häkämyrkytykset**

- tupakointi ja alkoholi: tulipaloriski
- puulämmitys, kaasulaitteet

Häkävaroittimet

Yhteenveto 4

- **Monet tekijät vaikuttavat tautitaakkaan!**
- Vaikutukset vaihtelevat lievistä ja yleisistä vaivoista vakaviin sairauksiin ja kuolemantapauksiin
- **Torjunta edellyttää parannuksia monella sektorilla!**